

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Сушко Анатолій Іванович, Прохоренко Аліна Марленівна ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РАМКАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ	764
Акімов Андрій Володимирович СУЧАСНИЙ СТАН НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	766
Барасій Віта Юрївна СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКРАТІЇ	768
Білий Веніамін Сергійович ПОЛІТИКА ТА МАСМЕДІА: ВІД «ГАЛАКТИКИ ГУТЕНБЕРГА» ДО МЕДІАТИЗАЦІЇ ДЕБАТІВ.....	771
Возненко Леонід Валерійович ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ	773
Гевелюк Діана Андріївна SOFT POWER ЯК ІНСТРУМЕНТ ІМІДЖУ ДЕРЖАВ.....	774
Железков Андрій Іванович ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	776
Капсамун Олег Георгійович ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ.....	778
Лисянський Павло Леонідович ЦИВІЛЬНИЙ МІЛІТАРИЗМ РФ ЯК ЗАГРОЗА ВИНИКНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ	780
Онищенко Олександр Олексійович ТЕХНОЛОГІЯ «БЛОКЧЕЙН» ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ	782
Римар Богдан Анатолійович СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	784
Саліхов Артем Романович АКСІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ТА ПОСТВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	786
Фартушний Дмитро Сергійович ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ВИБІР: ДЕМОКРАТІЯ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ	788
Чігидін Валерій Вікторович ПАРТІЙНА КОНКУРЕНЦІЯ ЩОДО ПОЛІТИЧНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРІЄНТИР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	790
Ястребова Віра Андріївна ІНСПІРОВАНО-ЗОВНІШНІЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ КВАЗІДЕРЖАВНИХ УТВОРЕНЬ В КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	792

СЕКЦІЯ 20. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ярова Ліліана Вікторівна СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	795
Яковлев Денис Вікторович РОЛЬ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ У СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЯХ	798
Вітовщик Тетяна Сергіївна, Байрук Оксана Ігорівна СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ	800
Каретна Ольга Олександрівна ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	804
Прохоренко Євгенія Яківна КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ВІКОВА НЕРІВНІСТЬ»: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД	806
Шмаленко Юлія Іванівна ТОКСИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ	808
Яковлева Лілія Іванівна ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК ЧИННИК ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	811
Яценко Микола Анатолійович МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ МЕТОДІВ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ РОБОТІ СТУДЕНТА.....	813
Сафронова Ганна Володимирівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ.....	816

3. Yakovlev D., Borovyk L., Diachenko O. The voice of the middle class and economic democracy in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8, Iss. 3. P. 220–227.
4. Yakovlev D., Yakovleva L., Koltsov V. Middle Class in Ukraine: Government or Opposition? *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9, Iss. 3. P. 86–95.

Ключові слова: середній клас, соціальні трансформації, соціологія, креативний клас, соціальна структура, європейська інтеграція.

Keywords: middle class, social transformations, sociology, creative class, social structure, European integration.

Вітовщик Тетяна Сергіївна

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

доцент кафедри права та економіко-фінансової безпеки, кандидат економічних наук

Байрук Оксана Ігорівна

ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»

студент 1 курсу «ФБС ФР»

СТРУКТУРА СПОЖИВЧОГО КОШИКА ЯК ВИХІДНА ТОЧКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ

Ст. 1 Конституції України передбачає забезпечення соціальної безпеки, створення достатніх умов для реалізації прав людини і громадян. За міжнародними стандартами Україна вважається соціальною країною, що передбачає формування певних соціальних стандартів [1]. За основу соціальних стандартів в Україні береться вартість споживчого кошику. Під споживчим кошиком розуміється певний набір товарів, які представляють річний(місячний) обсяг споживання населення. Структура та критерії споживчого кошика затверджені Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» [2].

Споживчий кошик України з 2019–2023 рр. зріс у 1,5 рази у грошовій вартості з 274 до 438 грн на місяць, що пояснюється високим рівнем інфляції в Україні (так як натуральна структура споживчого кошика в Україні за 5 років залишилася незмінною) (рис. 1).

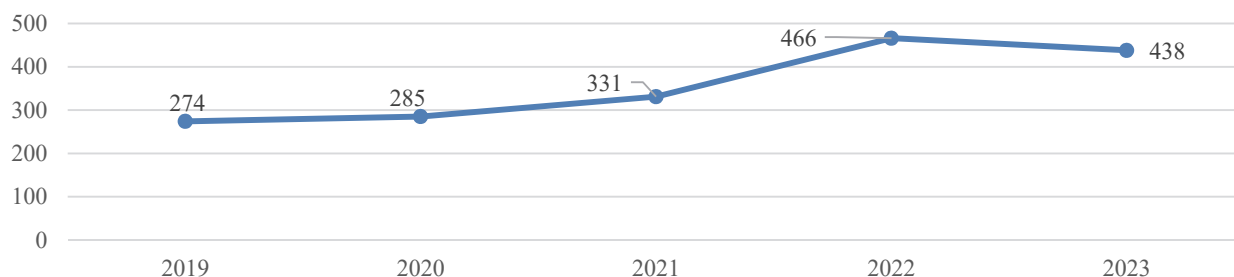

Рис. 1. Динаміка вартості споживчого кошика України, 2019–2023 рр. (грн)

Джерело: складено автором на основі [2]

В Україні вартість споживчого кошика була в 2023 році найнижчою серед країн з ринковою економікою і склала приблизно 11 дол. США. Наприклад в США цей показник складав 52,2 дол. США, в Канаді – 47,3 дол. США, в Німеччині – 47,1 дол. США, в Великій Британії – 47,8 дол. США. Занижена вартість споживчого кошика в Україні свідчить про занижені стандарти життя, оскільки його ціна покладена в основу визначення розмірів державних соціаль-

них стандартів та гарантій (розмір мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії, прожиткового мінімуму) та є базисом моніторингу індексу споживчих цін (тобто інфляції).

Споживчий кошик України включає 335 найменувань товарів та послуг, серед яких мінімальний набір продуктів харчування, послуг та непродовольчих товарів. У Франції споживчий кошик включає 500 позицій, у тому числі відвідування перукарні та корм для тварин, у Великій Британії – 700 позицій товарів та послуг, серед яких купівля квитка до театру, відвідування футбольних матчів та інструменти для ремонту будинку, у Німеччині 800 позицій, серед яких обов'язковим визнали вживання пива. В розвинених країнах світу споживчий кошик покликаний забезпечувати 4 із 5 складових піраміди Маслоу (1 рівень – фізіологічні потреби; 2 рівень – потреби у безпеці; 3 рівень – соціальні потреби; 4 рівень – потреби у повазі). В Україні споживчий кошик може забезпечити лише базові потреби людини, оскільки найбільша питома вага товарів припадає на продукти харчування (37%) (рис. 2).

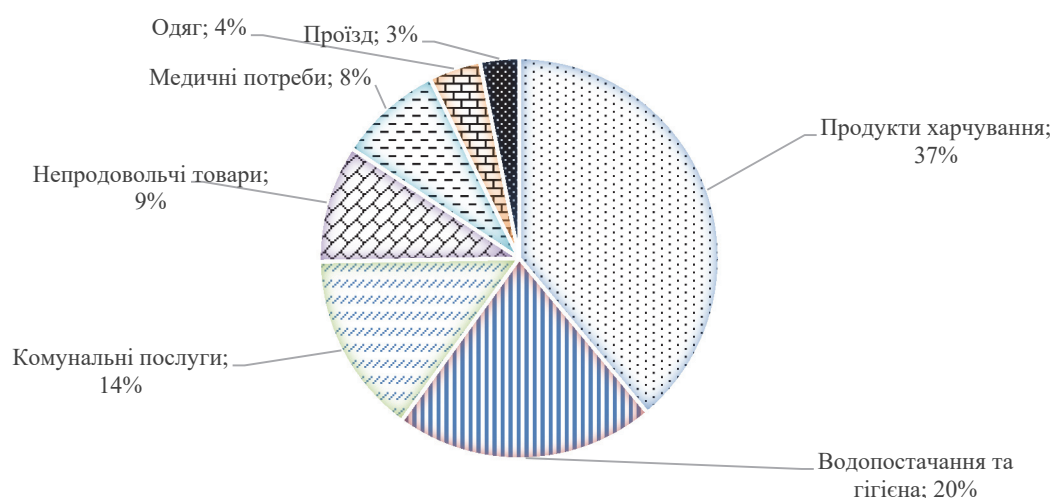

Рис. 2. Структура споживчого кошика України в 2023 р, %
Джерело: складено автором на основі [2]

В табл. 1 представлено порівняння рівня споживання продуктів харчування між раціональними нормами прийнятими Українським НДІ (науково-дослідницький інститут) гігієни харчування та реальними показниками в Україні.

Таблиця 1

Окремі складові споживчого кошику України за 2023 р.

Продукти	Раціональні норми споживання, рекомендовані Українським НДІ гігієни харчування МОЗ, кг	Споживчий кошик, кг	Різниця, %
М'ясо та м'ясопродукти (у перерахунку на м'ясо, включаючи сало й субпродукти)	83	53	36,1 %
Хлібні продукти (хліб, макаронні вироби в перерахунку на борошно, крупа, бобові)	101	123,4	22,2 % (більше від норми)

Продукти	Раціональні норми споживання, рекомендовані Українським НДІ гігієни харчування МОЗ, кг	Споживчий кошик, кг	Різниця, %
Молоко та молочні продукти (у перерахунку на молоко)	380	148,5	60,9 %
Фрукти, ягоди та виноград	90	64	28,9 %
Яйця (шт.)	290	220	24,1 %
Городина та баштанні культури	161	110	31,7 %
Риба та рибопродукти	20	13	35 %
Картопля	124	95	23,4 %
Цукор, кондитерські вироби	38	37	2,6 %
Олія рослинна всіх видів	13	7,1	45,4 %

Джерело: складено автором на основі [2]

Проаналізувавши дані, ми можемо зробити плачевний висновок: на сьогодні, український споживчий кошик не включає необхідного запасу продуктів харчування. Але крім продуктів у споживчий кошик входять інші необхідні товари. Наприклад, предмети першої потреби, лікарські препарати, набір житлово-комунальних послуг. Також миючі засоби для дому та для особистого використання, медикаменти, оплата комунальних послуг, мінімальний набір: одягу, постільної білизни, меблів та оплата проїзду. Наприклад, для сім'ї із 3 осіб розраховують 3 стільці на 15 років. Аналіз структури предметів першої необхідності, санітарії та ліків за останні п'ять років, свідчить про її стабільність, що обумовлює необхідність перегляду та адаптації до сучасних умов (табл. 2).

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що соціальні параметри в Україні є заниженими, а країна не може за структурою та розміром споживчого кошика рахуватися соціальною. В умовах розвитку європейського вектору інтеграції національної економіки України в світовий економічний простір, потребує трансформації сучасний підхід до формування споживчого кошика.

Таблиця 2

Предмети першої необхідності, санітарії та ліків

Найменування товару	Кількість, шт	Термін
Миючі засоби та засоби для чищення:		
<i>мило туалетне (100 гр.)</i>	14	1
<i>мило господарське (250 гр.)</i>	11	1
<i>синтетичні миючі засоби (500 гр.)</i>	8	1
<i>шампунь (250 гр.)</i>	2	1
<i>крем для взуття (50 гр.)</i>	2	1
Засоби гігієни:		
<i>зубна паста (75 гр.)</i>	6	1
<i>зубна щітка</i>	4	1
<i>одеколон</i>	1	1
<i>гребінець</i>	1	1
<i>санітарно-гігієнічні вироби з паперу</i>	12	1

Найменування товару	Кількість, шт	Термін
Предмети санітарії та ліки:		
<i>вата (250 гр.)</i>	4	1
<i>бинт</i>	3	1
<i>судинорозширювальні – таблетки, валідол (10 шт.)</i>	5	1
заспокійливі:		
<i>валеріана, таблетки, 10 шт.</i>	1	1
<i>корвалмент, таблетки, 30 шт.</i>	3	1
<i>корвалол, каплі</i>	1	1
<i>жарознижуючі – парацетамол, таблетки, 10 шт.</i>	3	1
знеболюючі та спазмолітичні:		
<i>анальгін, таблетки, 10 шт.</i>	3	1
<i>дотаверин, таблетки, 10 шт.</i>	1	1
<i>сорбенти – активоване вугілля, таблетки, 10 шт.</i>	3	1
<i>антигістамінні – лоратадін, таблетки, 10 шт.</i>	2	1
нестероїдні:		
<i>ібупрофен, таблетки, 50 шт.</i>	1	1
<i>німесулід, таблетки, 30 шт.</i>	1	1
<i>каплі для очей – сульфацил, 200 мг/мл</i>	2	1
<i>антисептик – фурацилін, таблетки, 10 шт.</i>	2	1
дезінфекційні засоби:		
<i>йоддицерин, розчин, 25 мл</i>	1	1
<i>діамантовий зелений, розчин, 25 мл</i>	1	1
<i>лейкопластир бактерицидний, 10 шт.</i>	3	1
<i>джгут</i>	1	5
<i>термометр медичний</i>	1	1,5

Джерело: складено автором на основі [2]

Зокрема крім базових потреб людини, які враховує сучасний вітчизняний споживчий кошик, необхідно доповнення іншими благами, що є вищими рівнями потреб людини (за пірамідою Маслоу). Використовуючи позитивний зарубіжний досвід споживчий кошик громадянина України необхідно доповнити такими позиціями:

- офісна техніка;
- Інтернет;
- авто та автосервіс;
- поїздки залізничним та міжміським транспортом;
- відвідування ресторанів, кафе, готелів;
- культурний відпочинок та розвиток людини.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 07.03.2023).

2. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення : постанова КМУ № 656 від 11.10.2016 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/780-2016-%DO%BF> (дата звернення: 07.03.2023).

3. Consumer confidence in developed and emerging countries in 2023. URL: <https://www.statistics|1034070\consumer-confidence-developed-emerging-countries>

Ключові слова: споживчий кошик, соціальні стандарти, потреби, складові споживчого кошика.

Keywords: consumer basket, social standards, needs, components of the consumer basket.

Каретна Ольга Олександрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри соціології, кандидат політичних наук, доцент*

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Соціальна стратифікація ієрархічне розташування людей та груп у суспільстві, засноване на різних факторах, таких як багатство, влада та соціальний статус. Вона є фундаментальним аспектом людського суспільства і пронизує більшість суспільств як сучасних, так і традиційних. Соціологи виділяють дві системи ієрархії: закриту та відкриту. Закриті системи допускають незначні зміни у соціальному статусі і зазвичай ґрунтуються на статусі чи рисах характеру, даних при народженні. У них не визнаються переходи між класами та соціальні відносини між ними. Відкриті, засновані на результатах діяльності, дозволяють переміщатися та взаємодіяти між ієрархіями та класами. Такі системи є різноманітними, пропагують певні культурні цінності та формують індивідуальні переконання.

Соціальна стратифікація – риса будь-якого суспільства, і будь-якої держави. Вона показує нерівне становище окремих індивідів, груп у суспільстві, або цілих країн, саме тому можливо виділити глобальні стратифікаційні форми сучасного світу: соціально-економічна, інформаційна та політико-ідеологічна [1, с. 62].

Питання модернізації та трансформації українського суспільства стають предметом дослідження українських науковців у 1990-х рр. З самого початку для них було характерне органічне поєднання теоретичних та емпіричних аспектів дослідження. Це, на думку Є. Борінштейна, дає підстави говорити про формування нового напрямку досліджень [2, с. 14].

З 1991 року українське суспільство знаходиться в умовах перехідного стану. Специфіка еволюції його соціальної структури на сучасному етапі полягає в тому, що чисельність тих індивідів і соціальних груп, які знаходяться на стику різних соціальних класів, не зменшується, а сам процес не стабілізується [3, с. 26]. Соціальна ієрархія сучасного українського суспільства ще не до кінця сформована та вдосконалена. Сьогодні ми спостерігаємо перехід від соціальної структури, в якій статус групи визначається її становищем в ієрархії влади, до нового типу соціальної структури, в якій соціальна ієрархія, а також ієрархія груп та індивідів визначається безліччю факторів і критеріїв.

Соціальна стратифікація українського суспільства суттєво змінилася внаслідок переходу до ринкової економіки. Загалом у процесі ринкової трансформації структура українського суспільства змінилася переважно за рівнем доходів. Більшість населення України стала біднішою, середній клас розмився, а вищий клас став відносно незначним.

За роки незалежності в Україні на одному соціальному полюсі зосередилися істеблішмент, олігархічна буржуазія, вища бюрократія, а на іншому – прошарок дрібних власників – підпри-